

Manuscris Matilda Poni

S-a crezut că istoria literară a stabilit cu certitudine originea Matildei Cugler: tatăl – Carol von Cugler, austriac de origine, arhitect; mama Matilda Hefner, descendentă dintr-o familie cehă. O scrisoare a Matildei Cugler către G. Bogdan-Duică, păstrată în Fondurile Bibliotecii Academiei și publicată în „Manuscriptum” (1978, nr. 1), necunoscută până atunci, contrazice însă aceste afirmații: „La mine nu e străin decât numele: părintele meu era bucovinean. Străbunul meu era din puținii bucovineni cărora le-a dat împărăteasa Maria Tereza titluri de nobleță în care se vede că străbunul meu nu a fost nici neamț, și nici evreu. (...) Am crescut sub influența mamei mele, care era o bună româncă și o femeie foarte cultă. (...) Eram de șaptesprezece ani când am trimis la câteva mici poezii la «Convorbiri literare» din care mi-a fost primite două”. *Convorbirile* publicau, de fapt, chiar în anul apariției, 1867, patru texte ale Matildei Cugler: *Unei tinere fete*, *Unu visu – O dorință*; *Blondu și negru – Necredare*; *O rață lină*.

Familia Kugler, direct și indirect, s-a intersectat cu Botoșanii și cu Eminescu.

Tatăl Matildei Cugler-Poni, Rudolf Cugler, „perspectase” planurile spitalului din Botoșani, construit între 1846-1849. Construirea și utilizarea acestuia s-a făcut ca urmare a testamentului comisului Ion Mavromati din 29 mai 1831, care prevedea „ca din veniturile moșiilor Orășeni și Uncani, eventual din vânzarea acestora, executorii Gh. Caranfil și Gh. Popazul” să asigure înființarea acestuia (A.Z.N. Pop, *Întregiri documentare la biografia lui Eminescu*, București, 1983, p.18). Parte din moșia Orășeni fusese proprietate a Ralucai Eminovici, iar Gheorghe Eminovici adjudeca „pe 550 de galbeni anual și pe o durată de 5 ani de la «Epitropia Ospitalului» din Botoșani, în septembrie 1849, trupurile de moșie Orășeni și Oncanii, cumpărate de instituția spitalicească din Botoșani chiar de la Raluca” (A.Z.N. Pop, *Întregiri...*, p. 15).

Anton Cugler – precizează A.Z.N. Pop – a fost „funcționar sub Eminescu la Biblioteca Centrală din Iași și prieten cu poetul” (A.Z.N. Pop, *Întregiri...*, p. 18).

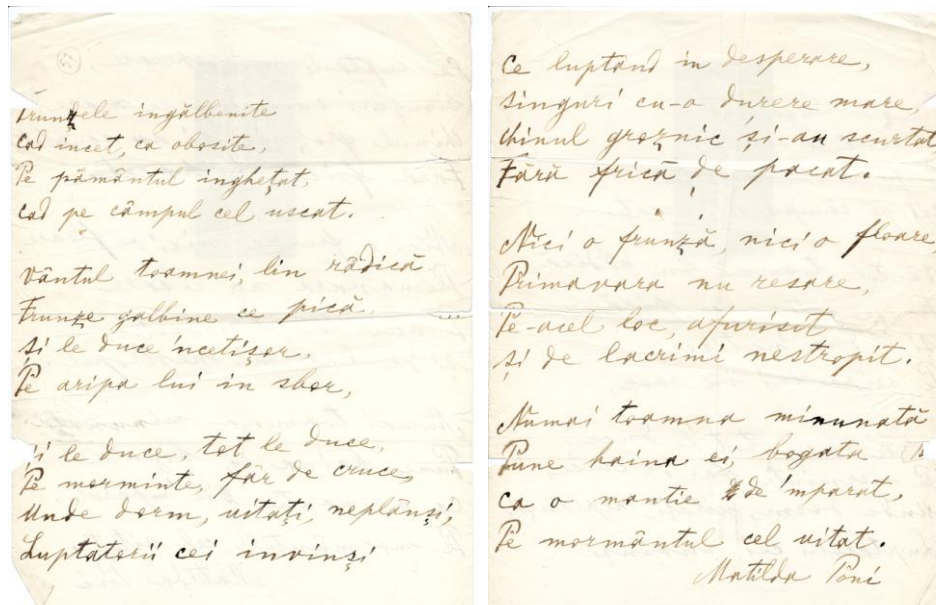
Eminescu o cunoștea, desigur, personal. Ioan Slavici consemna în *Amintiri*: „Luam din când în când ceaiul la Matilda Cugler, atunci încă soția bunul nostru prieten Burlă, și petreceam totdeauna ceasuri plăcute împreună. Deoarece toți patru «burlaci» (Ioan Slavici, Samson Bodnărescu, Miron Pompiliu, Eminescu – n.n.), cum se zice la Iași, tînăra doamnă Burlă ne socotia oameni necăpătuți, care își petrec viața aruncîndu-le toate claie peste grămadă și nu mai zicea nici «la școala normală», nici «la Trei Sfetite», ci la «balamuc», – ceeace greu mi-ar fi să zic că nu se potrivea” (I. Slavici, *Amintiri. Eminescu – Creangă – Caragiale – Maiorescu*, București, 1924, p. 90). Era toamna anului 1874, când Ioan Slavici, Miron Pompiliu, Eminescu erau găzduiți de Samson Bodnărescu, directorul Școlii Normale din Iași.

Într-o scrisoare, datată cu 17 iunie 1870, adresată lui I. Negruzzi (pe care acesta o reproduce în *Amintiri din Junimea*), Eminescu amintea, în contextul poemului *Epigonii*, numele Matildei Cugler: „Poate că *Epigonii* să fie rău scrisă. Ideea fundamentală e comparațiunea dintre lucrarea încrezută și naivă a predecesorilor noștri, și lucrarea noastră trezită, rece. Prin operele liricilor români, tineri, se manifestă acel aer bolnav deși dulce pe care germanii îl numesc Weltschmerz. Așa Nicoleanu, așa Skelitti, așa Matilda Cugler, e oarecum conștiința adevărului trist și sceptic învins de către colorile și formele frumoase, e ruptura între lumea bulgărului și lumea ideii. Predecesorii noștri credeau în ceea ce scriau, cum Shakespeare credea în fantasmalele sale, îndată însă ce conștiința vede că imaginile nu sunt decât un joc, atunci, după părerea mea, se naște neîncrederea sceptică în propriile sale creațiuni” (reprodus după: lui I. Negruzzi, *Amintiri din Junimea*, București, 2011, p. 225).

Peste un an, în *Direcția nouă. I (Convorbiri literare din 15 septembrie 1871)*, Titu Maiorescu avea să-i aprecieze textele: „Poesiile d-rei Matilda Cugler sunt publicate în «Convorbirile literare» și înavușescu multe numere ale acestei reviste de la prima ei apariție. (...) Ceea ce va fi atrasu pe toți cetitorii acestor poezii lirice, este eleganța limbajului lor și, poate, sinceritatea sentimentului. Unu meritu deosebitu este precisia, în care sunt compuse, și care le feresce de lungele repetiții ale aceleiași idei, ce de altmintrele se întâlnesc în atâtea poezii ale literaturii noastre”. Totodată, Maiorescu remarca:

„Nu este de tăgăduit, că din poeziile d-rei Cugler apare o influență predominantă a lecturii lui Heine și Lenau”, îi găsea însă și scuza: „dar, în fine: avemu cel puțin a face cu influința lui Heine și lui Lenau” (p. 223).

Ala Sainenco,
Memorialul Ipotești

În Fondul Documentar Ipotești se păstrează un text – semnat „Matilda Poni”:

„Frunzele îngălbenite
Cad încet, ca obosite,
Pe pământul înghețat,
Cad pe câmpul cel uscat.

Vântul toamnei, lin ridică
Frunze galbene ce pică
Și le duce'ncetișor,
Pe aripa lui în sbor,

Și le duce, tot le duce,
Pe morminte, fără de cruce,
Unde dorm, uitați, neplânși,
Luptătorii cei învinși

Ce luptând în desperare,
Singuri cu-o durere mare,
Chinul groaznic și-au scurtat,
Fără frică de păcat.

Nici o frunză, nici o floare,
Primăvara nu resare,
Pe-acel loc, afurisit
Și de lacrimi nestropit.

Numai toamna minunată
Pune haina ei, bogată
Ca o mantie de'mparat,
Pe mormântul cel uitat.

Matilda Poni”

Texte transcris de Mihaela Anițului,
Memorialul Ipotești